

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

9 ноември 2023 година*

„Преюдициално запитване — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Договор за потребителски кредит — Директива 93/13/ЕИО — Член 1, параграф 2 — Клауза, която отразява задължителна законова разпоредба — Член 3, параграф 1, член 4, параграф 1, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 — Клауза за предсрочна изискуемост — Съдебен контрол — Пропорционалност с оглед на допуснатото от потребителя неизпълнение на договорни задължения — Членове 7 и 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Договор, обезпечен с недвижим имот — Извънсъдебна продажба на жилището на потребителя“

По дело C-598/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, Словакия) с акт от 13 септември 2021 г., постъпил в Съда на 28 септември 2021 г., в рамките на производство по дело

SP,

CI

срещу

Všeobecná úverová banka a.s.,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: С. Lycourgos, председател на състава, О. Spineanu-Matei (докладчик), J.-C. Bonichot, S. Rodin и L. S. Rossi, съдии,

генерален адвокат: L. Medina,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 26 октомври 2022 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за SP и CI, от L. Riedl, advokát,

* Език на производството: словашки.

- за Všeobecná úverová banka a.s., от M. Hrbek, advokát,
- за словашкото правителство, от V. Ricziová, а впоследствие от E. V. Drugda, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от G. Goddin, R. Lindenthal и N. Ruiz García, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 януари 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 47 във връзка с членове 7 и 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273), на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260), на член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66 и поправка в ОВ L 234, 2011 г., стр. 46), изменена с Директива 2011/90/ЕС на Комисията от 14 ноември 2011 г. (ОВ L 296, 2011 г., стр. 35) (наричана по-нататък „Директива 2008/48“), и на принципа на ефективност.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор на SP и CI с банковата институция Všeobecná úverová banka a.s. (наричана по-нататък „VÚB“) относно спиране на извънсъдебното изпълнително производство за реализиране на учреденото върху жилището им обезпечение на договор за потребителски кредит с VÚB.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 93/13

3 Тринадесето и шестнадесето съображение от Директива 93/13 гласят:

„[К]ато има предвид, че законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, се предполага да не съдържат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват условия, които отразяват задължителни нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „задължителни закони или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни;

[...]

като има предвид, че преценката съобразно общо установените критерии за неравноправен характер на условията, по-специално при търговски дейности с обществен характер и с тях се извършват колективни услуги при наличие на солидарност между ползвателите, трябва да се допълни с подходи, позволяващи цялостна оценка на различните интереси на участниците; като има предвид, че това съставлява изискването за добросъвестност; като има предвид, че при преценката за добросъвестност се отделя специално внимание на силата на позицията[,] от която всяка договаряща страна преговаря, като например дали потребителят е бил подтикнат да приеме условията и дали стоките или услугите са продадени или предоставени по нарочна поръчка от негова страна; като има предвид, че изискването за добросъвестност може да се изпълни от продавача или доставчика, когато постъпва добросъвестно и равнопоставено с другата страна, отчитайки законните ѝ интереси“.

4 Съгласно член 1 от тази директива:

„1. Настоящата директива има за цел да сближи законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно неравноправните клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител.

2. Договорни условия, които отразяват задължителни закони или подзаконови разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“.

5 Член 3, параграф 1 от посочената директива гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на

потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

6 Член 4, параграф 1 от същата директива предвижда:

„Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

7 Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 предвижда:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

8 Член 7, параграф 1 от тази директива гласи:

„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съще[с]твуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Директива 2005/29

9 Член 3 от Директива 2005/29 е озаглавен „Обхват“ и в параграф 1 предвижда:

„Настоящата директива се прилага по отношение на нелоялни търговски практики от страна на търговците към потребителите, съгласно разпоредбата на член 5, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока“.

Директива 2008/48

10 Съображение 10 от Директива 2008/48 гласи:

„Определенията, които се съдържат в настоящата директива, определят обхвата на хармонизацията. Поради това задължението на държавите членки да приведат в изпълнение разпоредбите на настоящата директива следва да бъде ограничено до нейното приложно поле, както е очертано от тези определения. Настоящата директива обаче следва да не засяга прилагането от държавите членки, в съответствие с правото на Общността, на разпоредбите на настоящата директива за области, които не попадат в нейното приложно поле [...]“.

11 Съгласно член 2, параграф 2, буква а) от тази директива:

„Настоящата директива не се прилага спрямо следните договори:

а) договори за кредит, обезпечени или с ипотeka, или с друго сравнимо обезпечение, използвано обичайно в дадена държава членка по отношение на недвижимо имущество, или обезпечени с право, свързано с недвижимо имущество“.

Словашкото право

Гражданският кодекс

12 Член 53 от Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (Закон № 40/1964 за приемане на граждански кодекс), в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“), урежда неравноправните клаузи в потребителските договори. Параграф 9 от този член предвижда:

„В случай на разсрочено плащане по договор, сключен с потребител, търговецът може да упражни правото, предоставено от член 565 от Гражданския кодекс, не по-рано от три месеца след забавата за плащане на една вноска, като уведомява потребителя най-малко 15 дни преди упражняването на това право“.

13 Член 54, параграф 1 от Гражданския кодекс гласи:

„Договорните разпоредби, съдържащи се в потребителски договор, не могат да се отклоняват от разпоредбите на настоящия закон в ущърб на потребителя. Потребителят не може по-специално да се откаже предварително от правата, които са му признати по силата на настоящия закон или по силата на специални разпоредби за защита на потребителите, или по друг начин да влоши договорното си положение“.

14 Член 151j, параграф 1 от този кодекс гласи:

„Ако обезпечено вземане не се изпълнява редовно и в срок, обезпеченият кредитор може да пристъпи към изпълнение върху дадената като обезпечение вещ. Когато в настоящия закон или в специален закон не е предвидено друго, при изпълнението върху дадената като обезпечение вещ обезпеченият кредитор може да се удовлетвори по определения в договора начин или чрез изнасяне на публична продажба на дадената като обезпечение вещ по реда на специален закон [...] или да иска удовлетворение посредством продажбата на дадената като обезпечение вещ по реда на специалните закони [...]“.

15 В акта за преюдициално запитване е посочено, че в тази разпоредба, след израза „по реда на специален закон“, има бележка под линия, която препраща към Zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (изменения Закон № 527/2002 за доброволната публична продажба, допълващ Закон № 323/1992 Zb. за нотариусите и нотариалната дейност на Словакия национален съвет (Кодекс на нотариусите), и втора бележка под линия, след израза „специалните закони“, която препраща към Zákon 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (Закон № 160/2015 —

Граждански процесуален кодекс) и към Zákon č. 233/1995 Z. z. Exekučný poriadok (Закон № 233/1995 за съдебните изпълнители и съдебното изпълнение, наричан по-нататък „Кодексът на изпълнителното производство“).

16 Член 151m от Гражданския кодекс предвижда:

„(1) Обезпеченият кредитор може да продаде дадената като обезпечение вещь по начина, определен в договора за обезпечение на вземането, или на публична продан не по-рано от 30 дни след датата на съобщението до лицето, дало обезпечението, и до длъжника, ако това са различни лица, за пристъпване към изпълнение върху дадената като обезпечение вещь, освен ако в специален закон не е предвидено друго. Ако обезпечението е вписано в регистъра на обезпеченията и датата на вписване на началото на изпълнението на обезпечението в регистъра на обезпеченията е по-късна от датата на съобщението до лицето, дало обезпечението, и до длъжника, ако това са различни лица, за пристъпване към изпълнението 30-дневният срок започва да тече от датата на вписване на началото на изпълнението на обезпечението в регистъра на обезпеченията.

(2) След съобщението за пристъпване към изпълнение върху дадената като обезпечение вещь лицето, дало обезпечението, и обезпеченият кредитор могат да уговорят, че дори преди изтичането на предвидения в параграф 1 срок обезпеченият кредитор може да продаде дадената като обезпечение вещь по начина, определен в договора за обезпечение, или на публична продан.

(3) Обезпеченият кредитор, който е пристъпил към изпълнение върху дадената като обезпечение вещь, за да събере вземането си по способа, определен в договора за обезпечение, може по всяко време на принудителното изпълнение да промени този способ и да изнесе на публична продан дадената като обезпечение вещь или да поиска да бъде удовлетворен чрез продажбата ѝ по реда на специални закони. Обезпеченият кредитор е длъжен да уведоми лицето, дало обезпечението, за промяната в способа на изпълнение върху дадената като обезпечение вещь“.

17 Член 565 от този кодекс гласи:

„В случай на разсрочено изпълнение на вземане кредиторът не може да иска плащане на пълния размер на вземането поради неплащане на една месечна вноска, освен ако това не е договорено между страните или не е предвидено с решение. Във всички случаи кредиторът може да упражни това право преди крайния срок за плащане на следващата вноска“.

Кодекс на изпълнителното производство

18 Член 63, параграф 3 от Кодекса на изпълнителното производство предвижда, че принудително изпълнение чрез публична продан на недвижим имот се допуска само по изключение и след одобрение от съда, ако по отношение на съответното лице са образувани няколко изпълнителни производства във връзка с вземания, чийто общ размер надвишава 2 000 евро, и съдебният изпълнител докаже, че вземането не може да бъде удовлетворено по друг начин.

Закон за доброволната публична продан

- 19 Член 16, параграф 1 от Закона за доброволната публична продан предвижда, че изнасяне на публична продан може да се осъществи само въз основа на писмено споразумение между лицето, предложило проданта, и лицето, провеждащо проданта.
- 20 По силата на член 17 от този закон провеждащият проданта следва да съобщи за нея, като публикува обявление за изнасяне на публична продан. Когато предмет на проданта е апартамент, къща, друга сграда, предприятие или негово подразделение или ако най-ниската предложена цена е по-висока от 16 550 евро, провеждащият проданта следва да публикува обявлението в регистъра на публичните продажби не по-късно от 30 дни преди началото на публичната продан. Той незабавно изпраща обявлението за публична продан до компетентното министерство за публикуване в Официален търговски вестник, както и до лицето, което иска изнасяне на публична продан, до длъжника, до обезпечения кредитор и до собственика на вещта, която се продава, ако той е различен от длъжника.
- 21 Член 21, параграф 2 от посочения закон предвижда:

„При оспорване на валидността на договор за учредяване на вещна тежест или при нарушение на разпоредбите на настоящия закон лицето, което твърди, че в резултат на това нарушение са нарушени правата му, може да поиска от съда да прогласи нищожността на продажбата. Правото да бъде сезиран съдът с искане за отмяна, обаче се погасява, ако не бъде упражнено в тримесечен срок от възлагането на имота, освен ако основанията за отмяната са свързани с извършването на престъпление и продаденият имот е къща или апартамент, където е било официалното местоживеене на предишния собственик. В този случай е възможно да се поиска отмяна на продажбата дори след изтичането на този срок [...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 22 На 9 февруари 2012 г. VÚB сключва с жалбоподателите в главното производство SP и CI договор (наричан по-нататък „разглежданият договор за кредит“) с предмет потребителски кредит за 20 години, обезпечен с недвижим имот, в който жалбоподателите в главното производство живеят заедно с други лица.
- 23 В периода от 2004 г. до посочената дата жалбоподателите в главното производство вземат няколко потребителски кредита от Consumer Finance Holding a.s. (наричано по-нататък „CFH“), с което по това време VÚB е икономически свързана. От акта за преюдициално запитване се установява, че VÚB използва почти цялата отпусната на SP и CI с разглеждания договор за кредит сума, за да погаси кредити, които същите са получили от CFH и вече не могат да плащат. Преди сключването на разглеждания договор за кредит и VÚB е предоставила на SP и CI няколко потребителски кредита, чийто размер е определила едностранно и които е използвала основно за погасяване на дължими суми и разходи по предоставени им от нея или от CFH кредити.
- 24 През януари 2013 г., по-малко от година след сключването на разглеждания договор за кредит, жалбоподателите в главното производство спират да обслужват кредита и VÚB предявява искане за плащане на всички дължими по него суми на основание на съдържаща се в посочения договор клауза за предсрочна изискуемост (наричана по-нататък „клаузата

за предсрочна изискуемост“). През април 2013 г. VÚB уведомява SP и CI за решението си да пристъпи към реализиране на обезпечението чрез „доброволна“ публична продан на дадения като обезпечение недвижим имот, тоест към извънсъдебната му публична продан.

- 25 Съгласно акта за преюдициално запитване този вид извънсъдебна публична продан се провежда от частни лица. След като кредиторът едностранно определи размера на вземането, провеждащият публичната продан продава недвижимия имот без каквото и да било съдебно производство и без предварително съд да е проверил дали така определеният размер на вземането е правилен и дали с оглед на този размер пристъпването към публична продан е пропорционално. Въпреки противопоставянето от страна на потребителите законът нарича тази публична продан „доброволна“. Кредиторът би могъл да започне доброволната публична продан 30 дни след уведомлението за реализиране на обезпечението.
- 26 Жалбоподателите в главното производство сезират Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, Словакия) с искане за спиране на публичната продан на семейната им къща. Този съд разглежда искането им като първа инстанция и го отхвърля с първо решение, което впоследствие — след отмяната на това решение от Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, Словакия) и връщането на делото за ново разглеждане — потвърждава с второ решение. Този първоинстанционен съд посочва, че съгласно практиката на Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република), от решение от 10 септември 2014 г., Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189), не може да се направи извод, че разпоредбите на Директива 93/13 не допускат словашка правна уредба, която разрешава извънсъдебна публична продан на даден като обезпечение от потребител недвижим имот, дори да става въпрос за жилището на този потребител и обезпеченото вземане да е уредено в договор, който съдържа неравноправни клаузи.
- 27 Жалбоподателите в главното производство обжалват второто решение пред запитващата юрисдикция — Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов), като отново предявяват искането си за спиране на извънсъдебната продажба на жилището, позовавайки се по-специално на нарушение на правата им на потребители.
- 28 Запитващата юрисдикция счита, че преди провеждането на публична продан е изключително важно да се гарантира защитата срещу непропорционални нарушения на правата на потребителите, в това число на правото на жилище. Словашкото материално право не предвиждало никаква друга възможност за защита ex ante и при доброволна публична продан на жилище потребителите могли само да предявят иск за спирането ѝ.
- 29 Запитващата юрисдикция уточнява, че в случая разглежданият договор за кредит е сключен за срок от 20 години, а VÚB се позовава на клаузата за предсрочна изискуемост по-малко от една година след сключването на договора, поради забавено плащане в размер на 1 106,50 евро. Стойността на семейната къща, която е предмет на извънсъдебна продажба, била поне 30 пъти по-висока от сумата, за която VÚB е обявила предсрочна изискуемост и е пристъпила към реализиране на обезпечението.
- 30 Запитващата юрисдикция отбелязва, че съгласно словашкото право прилагането на клауза за предсрочна изискуемост като разглежданата в главното производство е подчинено само на едно условие, а именно забавяне на плащанията с три месеца и спазване от страна на кредитора на допълнителен срок на предизвестие от 15 дни.

- 31 Според запитващата юрисдикция тази правна уредба, както и посочената в точка 26 от настоящото решение практика на Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република) биха могли да са в противоречие с правото на Съюза, и по-специално с принципа на пропорционалност, тъй като допускат публична продажба на имот, в който потребителят живее, дори в случай на незначително неизпълнение на договорните задължения.
- 32 Освен това запитващата юрисдикция счита, че в противоречие със защитата, която предоставят членове 7, 38 и 47 от Хартата, Директива 93/13, Директива 2005/29 и принципът на ефективност, националната правна уредба за реализиране на обезпечение чрез доброволна публична продажба на служещ за жилище на потребители недвижим имот — както тълкува тази уредба Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република) — не отчита в достатъчна степен важноста на защитата на семейното жилище и възможността за други способи за реализиране на обезпечението. В този смисъл практиката показвала, че отпускането на кредити на потребители би могло да има силно неблагоприятни последици за тях и за техните семейства.
- 33 По отношение на прилагането на Директива 2005/29 запитващата юрисдикция счита, че практиката по отпускане на кредит с цел погасяване на задължения по един или няколко предходни кредита не може да бъде изключена от съдебния контрол по тази директива. Според запитващата юрисдикция обстоятелствата, при които е сключен разглежданият договор за кредит, представляват нелоялна търговска практика, която би следвало да попада в приложното поле на тази директива. Освен това, макар да не водели пряко до недействителност на съответния правен акт, нелоялните търговски практики имали значение за преценката на неравноправния характер на договорните клаузи.
- 34 По отношение на прилагането на Директива 2008/48 запитващата юрисдикция счита, че кредит, отпуснат за погасяване на задължения по предходни кредити, не съответства на целите не само на тази директива, но и на предхождащата я директива.
- 35 Освен това, макар договорите за кредит, обезпечени с ипотека или с право, свързано с недвижим имот, да били изключени от приложното поле на Директива 2008/48, в случая разглежданият договор за кредит не определял целта на кредита и отговарял на изискванията за договорите за потребителски кредит. Този договор за кредит не бил обезпечен с ипотека и не бил за закупуване на недвижим имот, а служел за погасяване на предходни потребителски кредити. При тези обстоятелства посоченият договор за кредит бил тясно свързан със сключените преди това от SP и CI договори за потребителски кредит, поради което и запитващата юрисдикция иска да се установи дали случаят не попада в приложното поле на Директива 2008/48.
- 36 Накрая, за да може да определи точния размер на дълга на жалбоподателите в главното производство, запитващата юрисдикция иска да се установи дали в случая е приложим възприетият от Съда подход в решение от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283).

37 При тези обстоятелства Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли да се приеме, че член 47 във връзка с членове 7 и 38 от [Хартата], Директива [93/13], Директива [2005/29], както и принципът на ефективност на правото на Съюза не допускат правна уредба като член 53, параграф 9 и член 565 от Гражданския кодекс, съгласно които при предсрочна изискуемост не се преценява пропорционалността на това действие, в частност тежестта на неизпълнението на задълженията на потребителите в сравнение с размера на кредита и срока за изплащането му?

При отрицателен отговор на първия въпрос [...]:

- 2) а) Трябва ли да се приеме, че член 47 във връзка с членове 7 и 38 от Хартата, Директива 93/13, Директива 2005/29 и принципът на ефективност на правото на Съюза не допускат съдебна практика, съгласно която по същество не следва да се разпорежда прекратяване на действията по реализиране на вещно обезпечение чрез доброволна публична продажба на недвижим имот, който служи за жилище на потребителите или на други лица, а същевременно не се взема предвид тежестта на неизпълнението на задълженията на потребителя с оглед на размера и срока на кредита, включително когато има и друг начин за удовлетворяване на вземането на кредитодателя — чрез съдебно производство за принудително изпълнение, в рамките на което публичната продажба на съставляващото обезпечение жилище не се ползва с предимство?
- б) Трябва ли член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 да се тълкува в смисъл, че защитата на потребителите от нелоялни търговски практики при отпускането на потребителски кредити обхваща всички начини на удовлетворяване на вземането на кредитодателя, в това число отпускането на нов кредит за покриване на задълженията, произтичащи от предишния кредит?
- в) Трябва ли Директивата за нелоялните търговски практики да се тълкува в смисъл, че нелоялна търговска практика е и поведението на кредитодателя, изразяващо се в това, че той многократно отпуска кредити на потребител, който не е в състояние да ги връща, което води до възникването на поредица от кредити, които кредитодателят фактически не изплаща на потребителя, а сам използва за покриване на предишните кредити и цялостните разходи по кредитите?
- г) Трябва ли член 2, параграф 2, буква а) от Директива [2008/48] във връзка със съображение 10 от нея да се тълкува в смисъл, че не изключва от приложното поле на тази директива кредита, който има всички характеристики на потребителски кредит, не е уговорена цел на кредита, целият кредит с изключение на незначителна част от него е предназначен от кредитодателя за покриването на предишни потребителски кредити, но уговореното обезпечение е недвижим имот?
- д) Трябва ли решение от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), да се тълкува в смисъл, че се отнася и до договор за отпускане на кредит на потребителя, ако по силата на този договор част от отпуснатия кредит е предназначена за покриване на разходите на кредитодателя?“.

Производството пред Съда

38 На 22 февруари 2023 г. на основание член 100, параграф 2 от Процедурния правилник на Съда VÚB подава в секретариата на Съда молба с главно искане за установяване, че Съдът вече не е компетентен да се произнесе, тъй като предметът на спора в главното

производство е отпаднал. При условията на евентуалност, VÚB иска да се постанови възобновяване на устната фаза на производството на основание член 83 от Процедурния правилник.

- 39 С молба, подадена в секретариата на Съда на 9 август 2023 г., VÚB отново иска възобновяване на устната фаза на производството.
- 40 Що се отнася, на първо място, до главното искане на подадената на 22 февруари 2023 г. молба, VÚB всъщност заявява, че се е отказала от обезпечаването на разглеждания договор за кредит, считано от 14 февруари 2023 г., така че предметът на спора в главното производство е отпаднал и липсва основание за произнасяне по разглежданото преюдициално запитване.
- 41 Освен това с писмо, постъпило в секретариата на Съда на 21 април 2023 г., VÚB го уведомява, че е приела прехвърляне на дълга на жалбоподателите в главното производство в полза на трето лице, което междуременно е погасило този дълг. Поради тази причина предметът на спора в главното производство отпаднал.
- 42 Съгласно постоянната практика на Съда въпросите, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза и са поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, които той определя съгласно своите правомощия и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Пак от постоянната съдебна практика обаче следва, че въведеното с член 267 ДФЕС производство е инструмент за сътрудничество между Съда и националните юрисдикции, чрез който Съдът предоставя на националните юрисдикции насоки за тълкуването на правото на Съюза, необходими им за разрешаване на висящия пред тях спор. Основанието за отправяне на преюдициално запитване не е формулирането на консултативни становища по общи или хипотетични въпроси, а необходимостта от отговор за ефективното решаване на даден правен спор. Следователно, ако се окаже, че поставените въпроси вече са явно ирелевантни за решаването на този спор, Съдът следва да приеме, че липсва основание за произнасяне по него (вж. в този смисъл решение от 24 ноември 2022 г., *Vanco Cetelem*, C-302/21, EU:C:2022:919, т. 26, 27, 31 и 32 и цитираната съдебна практика).
- 43 В този контекст на 14 март 2023 г. и на 26 май 2023 г. Съдът отправя до запитващата юрисдикция искане за разяснения, за да установи дали посочените от VÚB обстоятелства действително слагат край на спора в главното производство и дали отговорите на поставените на Съда въпроси все още са необходими за разрешаването на спора в главното производство, и ако това е така, защо.
- 44 С писма от 5 април 2023 г. и 12 юни 2023 г. запитващата юрисдикция посочва, че нито отказът от обезпечението върху недвижимия имот, нито прехвърлянето на дълга са довели до отпадане на предмета на спора в главното производство, тъй като по същество не са изпълнени предвидените за тази цел в националното право условия за валидност. От една страна, запитващата юрисдикция уточнява, че не е одобрила едностранния отказ на VÚB от обезпечението и че за отпадане на обезпечение чрез отказ е необходимо съгласие от длъжниците. От друга страна, тя подчертава, че съгласно националното законодателство жалбоподателите в главното производство, дори да са прехвърлили вземането си към VÚB, са запазили всичките права, които имат в качеството си на потребители.

- 45 С оглед на предоставените от запитващата юрисдикция разяснения следва да се приеме, че предметът на спора в главното производство не е отпаднал и че поставените въпроси остават релевантни за решаването на спора. Съдът трябва следователно да се произнесе по преюдициалното запитване.
- 46 Що се отнася, на второ място, до искането за възобновяване на устната фаза на производството, в молбата, която подава при условията на евентуалност в секретариата на Съда на 22 февруари 2023 г., VÚB по същество твърди, че не приема заключението на генералния адвокат, тъй като било основано на погрешни данни, както и че би следвало да се изяснят фактическият и/или правният контекст на преюдициалните въпроси. Освен това VÚB оспорва в много отношения тълкуването в заключението на генералния адвокат на посочените в тези въпроси директиви.
- 47 На 9 август 2023 г. VÚB подава молба в секретариата на Съда, с която в подкрепа на искането си за възобновяване на устната фаза на производството уведомява Съда, от една страна, че на същата дата е подала и жалба пред Ústavný súd Slovenskej republiky (Конституционен съд на Словашката република) срещу решението от 12 юни 2023 г. на запитващата юрисдикция за отхвърляне на искането за оттегляне на преюдициалното запитване, въпреки че, както се посочва в точка 44 от настоящото решение, VÚB се е отказала от обезпечението и дългът е прехвърлен. VÚB всъщност искала от запитващата юрисдикция не да оттегли преюдициалното си запитване поради посочените действия, а да запознае Съда с всички обстоятелства, които биха могли да са от значение за продължаването на преюдициалното производство съгласно член 100, параграф 2 от Процедурния правилник. Такива обстоятелства били и споменатите отказ и прехвърляне на дълга.
- 48 От друга страна, VÚB по същество счита, че Съдът, ако не може въз основа на информацията, с която разполага за споменатите прехвърляне и отказ, да се произнесе по разглежданото преюдициално запитване на основание член 100, параграф 2 от Процедурния правилник, следва да възобнови устната фаза на производството, за да изясни относимите според него обстоятелства.
- 49 Съгласно член 83 от Процедурния си правилник Съдът може във всеки един момент, след изслушване на генералния адвокат, да постанови започване или възобновяване на устната фаза на производството, по-специално когато счита, че делото не е напълно изяснено, когато след закриването на тази фаза някоя от страните посочи нов факт от решаващо значение за решението на Съда или когато делото трябва да се реши въз основа на довод, който не е бил обсъден от страните или заинтересованите субекти по член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз.
- 50 Следва най-напред да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика несъгласието на страна по спора в главното производство със заключението на генералния адвокат не може само по себе си да бъде основание за възобновяване на устната фаза на производството (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2023 г., Gallaher, C-707/20, EU:C:2023:101, т. 45 и цитираната съдебна практика).
- 51 От това следва, че изразеното от VÚB несъгласие със заключението на генералния адвокат само по себе си не може да обоснове възобновяване на устната фаза на производството.

- 52 В случая обаче Съдът счита, че след изслушването на генералния адвокат, приключването на писмената фаза на производството и проведеното съдебно заседание разполага с всички необходими данни, за да може да се произнесе по разглежданото преюдициално запитване.
- 53 Всъщност страните в главното производство и участвалите в настоящото производство заинтересовани лица, сред които по-конкретно VÚB, са имали възможност да изложат както в писмената, така и в устната фаза правните и фактическите обстоятелства, които считат, че са от значение за отговора на Съда на поставените от запитващата юрисдикция въпроси. При това, макар Съдът изрично да е поискал от VÚB да изрази становище в съдебното заседание по отговорите на запитващата юрисдикция на първото искане за разяснения, отправено ѝ на 7 юни 2022 г. и отнасящо се по-конкретно до правната и фактическата обстановка на преюдициалните въпроси, VÚB решава да не участва в съдебното заседание. Освен това, що се отнася до отказа от обезпечението върху недвижимия имот и до прехвърлянето на дълга, както и до последиците от тях за целите на прилагането на член 100, параграф 2 от Процедурния правилник, трябва да се констатира, че тези обстоятелства не могат да окажат влияние върху решението, което Съдът следва да постанови с оглед на съображенията, изложени в точки 40—45 от настоящото решение.
- 54 Накрая, предявените от VÚB актове с искане за възобновяване на устната фаза на производството не разкриват каквито и да било нови факти, които биха могли да окаже влияние върху решението, което Съдът трябва да постанови.
- 55 При тези обстоятелства няма основание да се разпорежда възобновяване на устната фаза на производството.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 56 VÚB по същество твърди, че преюдициалните въпроси, с които се иска тълкуване на Директива 93/13, са недопустими, тъй като не са необходими за разрешаването на спора и са хипотетични поради липсата на каквато и да било връзка с предмета на спора в главното производство. В това отношение VÚB по същество отбелязва, че жалбоподателите в главното производство системно и тежко са нарушавали договорните си задължения, така че реализирането на обезпечението при всички положения отговаря на критериите за пропорционалност, установени в решение от 14 март 2013 г., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, т. 73).
- 57 Съгласно постоянната практика на Съда въпросите, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза и са поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, които той определя съгласно своите правомощия и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по преюдициален въпрос, отправен от национална юрисдикция съгласно член 267 ДФЕС, само когато не са спазени по-специално изискванията относно съдържанието на преюдициалното запитване в член 94 от Процедурния правилник или когато е ясно, че исканото от националната юрисдикция тълкуване или преценка на валидността на норма от правото на Съюза нямат никаква връзка с действителността или

предмета на спора в главното производство, или когато въпросът е хипотетичен (решение от 20 октомври 2022 г., Коалиция „Демократична България — Обединение“, C-306/21, EU:C:2022:813, т. 27 и цитираната съдебна практика).

- 58 Липсата на връзка или хипотетичният характер на поставените въпроси не биха могли да се установят обаче само въз основа на твърдението на VÚB, че в случая реализирането на обезпечението е пропорционално. Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 49 от заключението си, въпросите, свързани с тълкуването на Директива 93/13, нямат за цел да се установи дали настоящият случай е такъв, а дали съдът трябва да провери пропорционалността на възможността, която клаузата за предсрочна изискуемост предоставя на кредитора, след като в националната правна уредба или съдебна практика такова задължение липсва.
- 59 Ето защо исканото тълкуване на разпоредбите на Директива 93/13 изглежда необходимо за разрешаването на спора в главното производство и преюдициалните въпроси не са от хипотетично естество. Следователно тези въпроси са допустими.
- 60 От друга страна, трябва да се приеме, че както твърдят словашкото правителство и Европейската комисия, запитващата юрисдикция не предоставя правна и фактическа информация, които доказват връзката между поставените въпроси и Директива 2005/29. Така например запитващата юрисдикция не обяснява каква е връзката между прилагането на клаузата за предсрочна изискуемост, от една страна, и наличието на нелоялни търговски практики, от друга страна. Освен това тя не уточнява нито доколко реализирането на обезпечението върху недвижимия имот чрез доброволна публична продажба би могло да представлява нелоялна търговска практика, нито причината, поради която тълкуването на тази директива в този контекст би било необходимо за разрешаването на спора в главното производство.
- 61 Ето защо следва да се приеме, че не са спазени изискванията по член 94, буква в) от Процедурния правилник и че съгласно съдебната практика, припомнена в точка 57 от настоящото решение, преюдициалните въпроси са недопустими в частта, която се отнася до тълкуването на Директива 2005/29.

По първия въпрос

- 62 Тъй като първият въпрос по същество се отнася до обхвата на съдебния контрол върху предоставянето с договорна клауза на възможност за кредитора да обяви целия кредит за предсрочно изискуем, следва най-напред да се провери дали в случая клаузата за предсрочна изискуемост попада в приложното поле на Директива 93/13. Член 1, параграф 2 от тази директива всъщност предвижда, че договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, не са предмет на разпоредбите ѝ.
- 63 Това изключване от режима на Директива 93/13, обхващащо разпоредбите на националното право, които уреждат правоотношенията между договарящите страни независимо от направения от тях избор, и тези, които са диспозитивни, се обяснява с факта, че по принцип логично би могло да се предположи, че националният законодател е постигнал равновесие между всички права и задължения на страните по някои договори и че законодателят на Съюза изрично е искал да запази това равновесие (вж. в този смисъл решенията от 10 юни 2021 г., Prima banka Slovensko, C-192/20, EU:C:2021:480, т. 32, и от 5 май 2022 г., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, т. 57 и цитираната съдебна практика).

- 64 Споменатото изключване предполага да са изпълнени две условия, а именно договорната клауза, от една страна, да отразява законова или подзаконова разпоредба, а от друга страна — да е задължителна (решения от 10 септември 2014 г., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 78, и от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, т. 31).
- 65 В практиката си Съдът приема, че за да установи дали посочените условия са изпълнени, националният съд следва да провери дали съответната договорна клауза отразява задължителни за договарящите се страни разпоредби или разпоредби, които имат диспозитивен характер, т.е. са приложими по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго (решения от 10 септември 2014 г., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 79, от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, т. 32, и от 5 май 2022 г., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, т. 55).
- 66 В това отношение националният съд трябва да провери дали съответната клауза попада в обхвата на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 с оглед на критериите, които са били определени от Съда, т.е. като вземе предвид естеството, общата структура и разпоредбите на съответните договори за кредит, както и правния и фактическия контекст, в които те се вписват, като следва да се отчита фактът, че с оглед на преследваната от посочената директива цел за защита на потребителите въведеното с член 1, параграф 2 изключване трябва да се тълкува стриктно (решение от 5 май 2022 г., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, т. 58 и цитираната съдебна практика).
- 67 В случая, освен ако запитващата юрисдикция не установи друго, изглежда, че разпоредбите на националното право, които са предмет на първия въпрос, а именно член 53, параграф 9 и член 565 от Гражданския кодекс, са отразени в клауза от разглеждания договор за кредит, а именно клаузата за предсрочна изискуемост. Всъщност в това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че клаузата „по същество възпроизвежда“ тези разпоредби.
- 68 Съгласно член 53, параграф 9 от Гражданския кодекс в случай на разсрочено плащане по договор кредиторът може да поиска връщане изцяло на кредита на основание член 565 от Гражданския кодекс, ако страните са се договорили за това. Кредиторът може да упражни това си право не по-рано от три месеца след забавата за плащане на една вноска и след като е уведомил потребителя най-малко 15 дни преди това.
- 69 В отговора си на искането на Съда за разяснения в това отношение запитващата юрисдикция посочва, че споменатите разпоредби, разглеждани заедно, не се прилагат автоматично или по подразбиране, ако страните не са направили избор в този смисъл. Освен това, дори страните да са се споразумели в договора за кредит за възможността кредиторът да иска предсрочно погасяване на заетата сума, той не бил длъжен да упражни това си право. Запитващата юрисдикция счита също и че член 54, параграф 1 от Гражданския кодекс, който по същество предвижда, че договорните клаузи, съдържащи се в потребителски договор, не могат да се отклоняват от разпоредбите на този кодекс в ущърб на потребителя, все пак не прави задължителни разпоредбите на член 53, параграф 9 от същия кодекс, тъй като първата разпоредба допуска страните да се отклонят от втората разпоредба, при условие че това е в полза на потребителя.
- 70 В този смисъл и без да се засяга проверката на запитващата юрисдикция, която единствена е компетентна да тълкува разпоредбите на националното си право, клаузата за предсрочна изискуемост, която позволява на кредитора да иска предсрочно погасяване на остатъка от

дължимата сума в случай на неизпълнение от страна на длъжника на договорните му задължения, явно не трябва да се квалифицира като клауза, която „отразява задължителни законови или подзаконови разпоредби“ по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, тъй като, макар да възпроизвежда цитираните в точка 68 от настоящото решение национални разпоредби, последните не са задължителни и следователно не отговарят на второто условие по член 1, параграф 2, за прилагане на предвиденото в него изключване.

- 71 Следователно разпоредбите на Директива 93/13, както са тълкувани от Съда, са приложими в случая.
- 72 Що се отнася до съществуването на въпроса, в постоянната си практика Съдът приема, че в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени, и в този контекст да тълкува всички разпоредби от правото на Съюза, които са необходими на националните юрисдикции, за да се произнесат по споровете, с които са сезирани, дори тези разпоредби да не са изрично посочени във въпросите, отправени от тези юрисдикции до Съда (вж. в този смисъл по-специално решение от 4 октомври 2018 г., Каменова, C-105/17, EU:C:2018:808, т. 21 и цитираната съдебна практика).
- 73 При това положение следва да се приеме, че с първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграф 1, член 4, параграф 1, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждани във връзка с членове 7 и 38 от Хартата, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, по силата на която при съдебен контрол за неравноправност на клауза за предсрочна изискуемост в договор за потребителски кредит не се взема предвид пропорционалността на предоставената на кредитодателя възможност да упражни правото, което черпи от тази клауза, с оглед на свързани по-специално с тежестта на неизпълнението на договорните задължения на потребителя критерии, като например размера на непогасените вноски спрямо общия размер на кредита, и с оглед на критерии, свързани със срока на договора, както и с възможността прилагането на тази клауза да доведе до пристъпване от кредитодателя към събиране на дължимите на основание на нея суми чрез продажба на семейното жилище на потребителя без провеждането на какъвто и да било съдебен процес.
- 74 На първо място, следва да се припомни, че с оглед на положението на по-слаба страна, в което се намира потребителят спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на възможностите си да преговаря, така и на степента си на информираност, член 6, параграф 1 от Директива 93/13 предвижда, че неравноправните клаузи не са обвързващи за потребителя. В този контекст и за да се осигури високото равнище на защита на потребителите, прогласено в член 38 от Хартата, националният съд е длъжен да прецени, дори служебно, неравноправността на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на Директива 93/13, и по този начин да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика, когато са налице необходимите за това правни и фактически обстоятелства (вж. в този смисъл решения от 19 декември 2019 г., Bondora, C-453/18 и C-494/18, EU:C:2019:1118, т. 40, и от 17 май 2022 г., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, т. 35—37).

- 75 Що се отнася, на второ място, до критериите, с оглед на които трябва да се упражнява такъв съдебен контрол, следва да се припомни, че член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Директива 93/13 определят общите критерии, които дават възможност да се прецени неравноправността на договорните клаузи, попадащи в приложното ѝ поле (решение от 3 юни 2010 г., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, т. 33).
- 76 В този смисъл, като се основава на понятията „добросъвестност“ и „значителна неравнопоставеност“ в ущърб на потребителя между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, член 3, параграф 1 от Директива 93/13 определя само общо факторите, придаващи неравноправен характер на договорна клауза, която не е била индивидуално договорена (решение от 26 януари 2017 г., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, т. 58 и цитираната съдебна практика).
- 77 За да се прецени обаче дали дадена клауза създава в ущърб на потребителя „значителна неравнопоставеност“ между произтичащите от договора права и задължения на страните по него, трябва да се вземат предвид разпоредбите на националното право, приложими при липсата на уговорка между страните в това отношение. Този сравнителен анализ ще позволи на националния съд да установи дали и евентуално в каква степен по силата на договора потребителят е поставен в по-неблагоприятно правно положение от предвиденото в действащото национално право (вж. в този смисъл решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 68).
- 78 Що се отнася до това при какви обстоятелства възниква такава неравнопоставеност „въпреки изискването за добросъвестност“, националният съд трябва, с оглед на шестнадесетото съображение от Директива 93/13, да провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя, продавачът или доставчикът могат основателно да очакват, че потребителят ще се съгласи с подобна клауза при индивидуални преговори (вж. в този смисъл решения от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 69, и от 10 юни 2021 г., BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, т. 66).
- 79 Освен това член 4, параграф 1 от тази директива предвижда, че преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характерът на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.
- 80 По отношение по-специално на клауза от дългосрочен договор за ипотечен кредит, определяща условията, при които кредиторът има право да иска предсрочно изпълнение, каквато е клаузата за предсрочна изискуемост, Съдът — както припомня генералният адвокат в точка 74 от заключението си — вече е имал повод да установи критериите, с оглед на които националният съд може да прецени евентуално неравноправния ѝ характер.
- 81 В този смисъл Съдът многократно е постановявал, че за да се установи дали договорна клауза за предсрочна изискуемост на ипотечен кредит създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност, от съществено значение по-специално е въпросът дали възможността на кредитодателя да обяви целия кредит за изискуем, зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на

задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за когото се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита (вж. в този смисъл решение от 26 януари 2017 г., *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, т. 66 и цитираната съдебна практика).

- 82 От това следва, че когато преценява евентуалната неравноправност на такава клауза, националният съд трябва по-специално да разгледа пропорционалността на предоставената с нея на кредитора възможност да изиска всички дължими суми, а това предполага националният съд да вземе предвид по-специално степента, в която потребителят не е изпълнил договорните си задължения, като отчете например размера на непогасените вноски спрямо общия размер на кредита и срока на договора.
- 83 В това отношение следва да се припомни, че критериите, посочени в решение от 26 януари 2017 г., *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60), за преценка на неравноправността на договорна клауза за предсрочна изискуемост поради неизпълнение на задълженията на длъжника за ограничен период, не са нито кумулативни или алтернативни, нито изчерпателни (вж. в този смисъл решение от 8 декември 2022 г., *Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest*, C-600/21, EU:C:2022:970, т. 30 и 31).
- 84 От това следва, че съдебният контрол за пропорционалност на тази клауза трябва при необходимост да се извърши чрез позоваване на допълнителни критерии. В този смисъл, предвид последиците, до които може да доведе клауза за предсрочна изискуемост като разглежданата в главното производство, включена в договор за потребителски кредит, обезпечен със семейно жилище, националната юрисдикция трябва — когато преценява неравноправността на възможността, която тази клауза предоставя на кредитора, и анализира дали тя не води до неравнопоставеност по договора — да вземе предвид обстоятелството, че прилагането на тази клауза може евентуално да доведе до събиране от кредитора на дължимите на основание на посочената клауза суми чрез продажбата на това жилище без провеждането на какъвто и да било съдебен процес.
- 85 В това отношение при преценката на средствата, с които потребителят може да поправи последиците от пълното погасяване на дължимите по договора за кредит суми, националната юрисдикция трябва да вземе предвид последиците от отнемането от потребителя и семейството му на основното им жилище. Правото на жилище е основно право, гарантирано от член 7 от Хартата, което националният съд трябва да вземе предвид при прилагането на Директива 93/13. В това отношение Съдът вече е подчертал колко е важно за този съд да разполага с привременни мерки, които могат да доведат до спиране или прекратяване на производството по принудително изпълнение върху ипотекиран имот, когато постановяването на такива мерки е необходимо за гарантиране на търсената с Директива 93/13 защита (вж. в този смисъл решение от 10 септември 2014 г., *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 63—66).
- 86 Ако въз основа на посочените по-горе критерии при преценката си на неравноправността на клаузата за предсрочна изискуемост запитващата юрисдикция установи, че в случая предвиденото в полза на VÚB право да иска предсрочно погасяване на остатъка от дължимата сума по разглеждания договор за кредит, обезпечен със семейното жилище на жалбоподателите в главното производство, позволява на този кредитодател да упражни това право, без да се отчита тежестта на неизпълнението от страна на потребителите спрямо отпуснатата сума и срока на кредита, тази констатация би могла да накара

посочената юрисдикция да приеме посочената клауза за неравнопоставена, доколкото тя би създавала значителна неравнопоставеност в ущърб на потребителите, въпреки изискването за добросъвестност, с оглед на всички обстоятелства, при които този договор е бил сключен и за които кредитодателят е можел да знае към момента на сключването му.

- 87 Ако в резултат на този анализ се установи, че клаузата е неравнопоставена, съдът следва да откаже да я приложи, така че тя престава да поражда задължителни правни последици по отношение на потребителя, освен ако последният се противопостави (решение от 16 юли 2020 г., CaixaBank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 50).
- 88 В това отношение определените в националните законодателства условия, посочени в член 6, параграф 1 от Директива 93/13, не могат да засегнат същината на предоставеното с тази разпоредба право на потребителите да не бъдат обвързани от клауза, която е обявена за неравнопоставена (решение от 26 януари 2017 г., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, т. 51 и цитираната съдебна практика).
- 89 В действителност при липсата на такъв контрол защитата на потребителя би се оказала непълна и недостатъчна и не би представлявала подходящо и ефективно средство за преустановяване на прилагането на този тип клаузи, а това е в противоречие с разпоредбата на член 7, параграф 1 от Директива 93/13 (решение от 26 януари 2017 г., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, т. 52 и цитираната съдебна практика).
- 90 С оглед на всички изложени съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, член 4, параграф 1, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждани във връзка с членове 7 и 38 от Хартата, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, по силата на която при съдебен контрол за неравнопоставеност на клауза за предсрочна изискуемост в договор за потребителски кредит не се взема предвид пропорционалността на предоставената на кредитодателя възможност да упражни правото, което черпи от тази клауза, с оглед на свързани по-специално с тежестта на неизпълнението на договорните задължения на потребителя критерии, като например размера на непогасените вноски спрямо общия размер на кредита, и с оглед на критерии, свързани със срока на договора, както и с възможността прилагането на тази клауза да доведе до пристъпване от кредитодателя към събиране на дължимите на основание на нея суми чрез продажба на семейното жилище на потребителя без провеждането на какъвто и да било съдебен процес.

По втория въпрос

- 91 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

- 92 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 3, параграф 1, член 4, параграф 1, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори, разглеждани във връзка с членове 7 и 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз,

трябва да се тълкуват в смисъл, че

не допускат национална правна уредба, по силата на която при съдебен контрол за неравноправност на клауза за предсрочна изискуемост в договор за потребителски кредит не се взема предвид пропорционалността на предоставената на кредитодателя възможност да упражни правото, което черпи от тази клауза, с оглед на свързани по-специално с тежестта на неизпълнението на договорните задължения на потребителя критерии, като например размера на непогасените вноски спрямо общия размер на кредита, и с оглед на критерии, свързани със срока на договора, както и с възможността прилагането на тази клауза да доведе до пристъпване от кредитодателя към събиране на дължимите на основание на нея суми чрез продажба на семейното жилище на потребителя без провеждането на какъвто и да било съдебен процес.

Подписи